

TINE BA

Breigaten 10, Postboks 9051 Grønland, 0133 OSLO

Telefon: 22 93 88 00 Telefaks: 22 17 67 22

E-post: www.tine.no

Det Kgl. Landbruksdepartement
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

2003 00943 45

LP/SJ/HGV 546.0

Dato: 14. oktober 2003

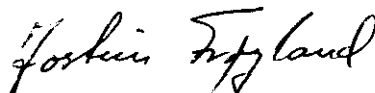
Ref: BRE 133 RB

**UTTALELSE OM NY MARKEDSORDNING FOR MELK -
LANDBRUKSDEPARTEMENTETS HØRINGSNOTAT AV 2. SEPTEMBER 2003**

Vi viser til Landbruksdepartementets brev og høringsnotat av 2. september d.å. Vi viser også til vårt brev av 3. oktober 2002 der TINE uttaler seg om NILF-rapporten om ny markedsordning for melk, og brev av 3. april d.å. med vedlegg.

I tillegg til uttalelsen som følger vedlagt, gir TINE også synspunkter til SLF på de ulike endringsforslagene i forskriftene til markedsordningen for melk i egen uttalelse.

Med vennlig hilsen
TINE BA

Jostein Frøyland
Styreleder

Jan Ove Holmen
Konsernsjef

Vedlegg: Uttalelse

UTTALELSE FRA TINE BA

NY MARKEDSORDNING FOR MELK – LANDBRUKSDEPARTEMENTETS HØRINGSNOTAT AV 2. SEPTEMBER 2003

1. Innledning

TINE understreker innledningsvis behovet for at det blir foretatt betydelig endringer og forenklinger i markedsordningen. Det er viktig for ordningens legitimitet at melkeprodusenter, berørte aktører, myndigheter og forvaltningen har en ordning å forholde seg til som er akseptert, oversiktlig, rettferdig og gjennomførbar i den praktiske hverdag. Ingen er tjent med den uro og konflikt som har vært om ordningen de siste årene.

Konkurransen i det norske melkemarkedet har kommet for å bli. Det har TINE for lengst akseptert og forholder seg til det hver dag. Enhver aktør må kunne forvente at rammene som blir satt for den aktuelle næringsvirksomhet, gir like konkurransevilkår for alle. TINE forutsetter at en ny markedsordning vektlegger dette og er fri for konkurransevridende særordninger.

Melkeproduksjonen er den viktigste driftsretningen i norsk landbruk og står for den største delen av heltidsjordbruket i Norge. Foredling av melk har lange tradisjoner i landet og er i dag i alle sammenhenger på nivå med høy internasjonal kompetanse. Videre er den en viktig del av norsk næringsmiddelindustri, en industrigren som er den nest største i sysselsetting og med moderne foredlingsanlegg lokalisert over hele landet. I tillegg til verdiskapning og sysselsetting utgjør virksomheten i foredling og markedsføring av meieriprodukter en meget viktig kompetanse som har stor betydning for andre deler av næringsmiddelindustrien. Vi har mange gode eksempler på nettopp dette. Siden markedsordningen fastlegger viktige rammevilkår både for melkeprodusentene og foredlingsindustrien, er det avgjørende viktig at en ny ordning tilrettelegger for konkurranseevne og utviklingsmuligheter for de aktører som har bygget opp denne industrien og skal føre den videre.

2. Viktige forutsetninger for en ny markedsordning

Markedsordningen har som formål å skape stabilitet og forutsigbarhet i melkeproduksjonen og foredlingsindustrien og legge til rette for å sikre rettmessig prisuttak i markedet. Dette overordnede målet må være utgangspunktet for utformingen av tiltak og virkemidler i markedsordningen. Derfor må ordningen være konkurranseøytral og målet om å legge til rette for økt konkurranse i alle ledd må ikke komme i konflikt med de grunnleggende formål med ordningen.

Markedsordningen kan ikke fungere uten en form for markedsregulering. Alle land som har en markedsordning for melk, noe de aller fleste land har, har også en form for markedsregulering. De ulike naturgitte forhold og kuas laktasjonsperiode gjør dette nødvendig. Helt siden markedsregulering ble innført i Norge, har meierisamvirket ivaretatt denne oppgaven for melkesektoren og melkeprodusentene. Den har i alle år vært praktisert på en måte slik at alle melkeprodusentene har hatt sikkerhet for sine leveranser og alle butikker har fått de produktene som har vært tilgjengelige. Ordningen har i det hele tatt vært meget trygg og det er vanskelig å se at den kunne ha vært gjennomført bedre og med mindre ressurser.

Siden 1997 har markedsreguleringen også omfattet leveringsplikt til andre aktører utenom meierisamvirket og mottaksplikt fra melkeprodusenter som har meldt seg ut av

meierisamvirket. I praksis har dette medført at alle meieriaktører har fått den melken de har bestilt til rett tid. I perioder hvor anleggene har vært stanset, har TINE foredlet melken på egne anlegg. Videre har overskuddsmelk fra meierier med egne leverandører gått til TINEs anlegg, i perioder relativt store mengder. Alt er blitt gjennomført uten ekstra kostnader for andre aktører.

Den nye markedsordningen krever også markedsregulering og det legges opp til at TINE skal ha dette ansvaret fortsatt, skilt ut i TINE Råvare. Det har ikke TINE vanskeligheter med å forholde seg til, men det krever at markedsordningen som sådan ikke inneholder konkurransevridende elementer.

For landets melkeprodusenter er det viktig at den samlede konkurransekraft til meieriindustrien ikke svekkes. Det kan ikke være markedsordningens formål å regulere konkurransevilkårene på industrileddet utover det som fjerner eventuelle konkurransebegrensninger for å sikre like konkurransevilkår. Ordningen må ha som mål å sikre effektivitet i alle ledd. Det er samfunnsøkonomisk riktig og bidrar til å sikre lønnsomhet i melkeproduksjonen og industrien.

Nasjonale rammevilkår styres i økende grad av det som skjer på den internasjonale handelspolitiske arena. Dette er ikke minst synliggjort gjennom de pågående WTO-forhandlingene. Når den framtidige markedsordningen nå skal fastlegges, må det tas høyde for at store internasjonale næringsmiddelkonsern ville kunne få et helt annet fotfeste i Norge, enten dette skjer ved nyetableringer eller ved oppkjøp av eksisterende virksomhet. Med det som utsikt vil det være svært lite framtidsrettet å iverksette en markedsordning som svekker melkeprodusentene og TINEs konkurransevne.

TINE vil også understreke at lik behandling av eierform er en selvfølge for at en endret markedsordning skal ha troverdighet og tillit. Et samvirkeforetak som TINE kan ikke kjøpes opp av utenlandske aktører. Eierformen bidrar til å sikre melkeprodusentenes interesser i en verdikjede der råvareproduksjonen lett blir den tapende del av verdiskapningen. Det bør derfor være i nasjonal interesse at en industri- og markedsaktør som eies av melkeprodusentene beholder en fortsatt sterk posisjon i det norske markedet.

3. Vurdering av Landbruksdepartementets forslag

TINE har følgende kommentarer til enkeltelementene i Landbruksdepartementets forslag:

Nytt målprissystem

Nytt målprissystem har følgende forslag:

- En felles målpris for melk som råvare til foredling
- Øvre prisgrense fastsettes til målpris + 5%
- Noteringspunktet skal være til basismeieri slik det er definert i innfraktordningen
- Definisjon av kvalitetskrav til målprisvarer

TINE slutter seg til hovedføringene som er foreslått når det gjelder nytt målprissystem. Ved å definere noteringspunktet som melk inn på basismeieri, får en et klart definisjonspunkt hvor råvaren vil være et handelsprodukt. Dette forutsetter at basismeieri er et meieranlegg i drift. Gjennom den løpende noteringsprisen vil den prisen enhver aktør betaler for råvaren, sikre like konkurransevilkår for alle aktører.

På samme måte slutter TINE seg til det administrative og regnskapsmessige skille som er foreslått mellom råvarehåndteringen i TINE Råvare og videreforedling i TINEs

industriplanlegging og andre aktørers anlegg. Arbeidet med dette er godt i gang, og det er allerede gjort forberedelser.

Under forutsetning av at det fortsatt vil være muligheter for betydelige sesongvariasjoner i avregningspris, har TINE heller ikke noe å bemerke til den øvre prisgrense som er foreslått.

I det nye systemet må målprisvaren defineres og TINE slutter seg til at det må utformes kravspesifikasjoner for målprisvaren. I denne sammenheng vises til egen kommentar som er sendt SLF.

Konvertering fra gjeldende til ny ordning

Det er TINEs klare forutsetning at overgangen til ny markedsordning og nytt målprissystem, ikke skal gi noen inntektsreduksjon for melkeprodusentene i forhold til gjeldende ordning. Samtidig forutsetter Landbruksdepartementet at prisene i markedet ikke skal økes. Dette gir ikke rom for nye kostnadselementer.

TINE mener at kapitalkostnader knyttet til foredling av melk er å betrakte på samme måte som andre driftskostnader knyttet til melkeforedling og må finne sin dekning etter målpris. Ved beregning av kapitalkostnader er det viktig å benytte samme tidsperiode for rentefastsettelse i ulike beregninger, da rentenivået har endret seg sterkt i løpet av de siste 12 måneder.

I tilknytning til omleggingen forutsettes det at det foretas tekniske justeringer som følge av endringer og nye elementer i markedsordningen. TINE forutsetter at det korrigeres for manglende dekning for faktiske inntransportkostnader. For øvrig slutter vi oss til at det korrigeres for oppheving av melketetthetstillegget og bortfall av særtilskudd til små konsummelkmeierier.

TINE vil dog påpeke at å fjerne melketetthetstillegget vil gi TINE en konkurranseulemppe ved at vi gjennom vår mottakplikt må hente melk også i de områder med lav melketetthet og små melkeleveranser per bruk.

Distribusjonstillegg til Q-meieriene

TINE kan ikke akseptere at Q-meieriene gjennom markedsordningen for melk får et eget tillegg knyttet til distribusjon. Enhver aktør må søke de distribusjonsløsninger som er tilgjengelige og melk distribueres i dag sammen med en rekke andre ferskvareprodukter. At en bestemt aktør gjennom markedsordningen skal ha et spesielt tillegg for distribusjonen, blir å blande deler av markedsordningen inn i norsk dagligvaresektor.

Tilgang til Landbrukets ferskvaredistribusjon (LFD)

TINE stiller seg undrende til at LFD er koblet sammen med den nye markedsordningen. Etter vår oppfatning styres konkurransevilkårene innenfor transportvirksomhet av andre instanser i samfunnet. Når det er sagt, ønsker TINE å bidra til at meieriprodukter så vel som andre dagligvareprodukter distribueres så effektivt som mulig over hele landet. Følgelig er TINE åpen for at Q-meieriene og andre meieriaktører som opererer i Norge, på forretningsmessige vilkår skal kunne kjøpe distribusjonstjenester fra LFD.

Kapitalavkastning og immateriell kapital

Kapitalavkastning gjøres i ny markedsordning til et sentralt tema. TINE er enig i at kapitalkostnader blir vurdert, men vi kan ikke akseptere de konklusjoner som trekkes. Slik kapitalavkastning og immateriell kapital nå trekkes inn, skapes det fiktive kostnadselementer som ikke hører hjemme i markedsordningen.

TINE aksepterer at det trekkes inn ordinær kapitalavkastning på bokført verdi, når dette kommer utover målpris. Videre forutsetter vi at kapitalvolum som legges til grunn er TINEs kapital for virksomhet innenfor markedsordningen for melk. TINE har heller ikke betydelige innvendinger til nivået på kapitalavkastningen som foreslås.

Derimot må vi bestemt avvise at immateriell kapital trekkes inn i kapitalgrunnlaget. Alle bedrifter har en immateriell kapital, men denne blir bare materialisert ved salg av bedriften eller salg av eierandeler. TINE er et samvirkeselskap som ikke kan selges, og prissetting innen dette område er basert på kostnadsbasert prising ut fra bokførte verdier. Å trekke inn immateriell kapital i markedsordningen er både en diskriminering av samvirke som organisasjonsform, og en løsning hvor TINE indirekte blir med på å finansiere sine konkurrenter.

Videre viser vurderingene som er foretatt av ECON, med stor grad av skjønn og tilhørende usikkerhet, at vurderingene er foretatt på faglig svakt grunnlag. ECON har kun vurdert elementer som innebærer en økning av verdiene i TINE i tilknytning til immateriell kapital, mens det ikke er vurdert forhold som reduserer verdiene i TINE. Forslaget om å justere endringene i kapitalkostnadene mot målpris er ytterligere et brudd med tidligere praksis i markedsordningen.

Slik ordningene nå er beskrevet medfører ikke dette konkurranse på like vilkår og bidrar heller ikke til sunn nasjonal konkurranse innenfor meierisektoren. Ordningen favoriserer private investorer på bekostning av de norske melkeprodusentene. På denne bakgrunn avviser TINE at immateriell kapital trekkes inn som en del av kapitalgrunnlaget.

Dobbel kapitalavkastning

TINE kan ikke akseptere at såkalt dobbel kapitalavkastning trekkes inn i markedsordningen, dette blir oppkonstruert og forskjellsbehandling av eierform. Innenfor melkesektoren har vi i dag bedrifter med ulik organisasjonsform; samvirke, kapitaleide foretak og næringsdrivende stiftelse. Kompensasjon for en eierform, i dette tilfelle kapitaleide, er forskjellsbehandling som ikke hører hjemme i en markedsordning. Dersom det innføres "dobbel kapitalavkastning" for en eierform vil andre aktører kunne oppnå en betydelig større avkastning på bekostning av TINEs eiere. TINE avviser derfor forslaget om dobbel kapitalavkastning.

Forsyningsplikt

Som nevnt flere ganger i denne uttalelsen er det helt avgjørende for TINE at den nye markedsordningen er konkurransenøytral. En forutsetning for å kunne konkurrere i markedet er tilgang på råstoff. Det er også tidligere nevnt at i praksis har alle konkurrenter til TINE fått tilført det råstoffet som er blitt etterspurt. Slik mener vi også at det bør være i den nye ordningen.

4. TINEs oppsummering og forslag

TINE mener at det er helt nødvendig for norsk melkeproduksjon og foredling av meieriprodukter at vi har en markedsordning med tilhørende markedsregulering. Alle andre land det er naturlig å sammenligne seg med har slike ordninger. TINE ser flere fordeler med den konkurransen som har kommet i melkesektoren, og tar til etterretning at TINE fortsetter som markedsregulator og ser vanskelig andre løsninger som vil være like effektive.

Markedsordningen må stille like konkurransevilkår for alle aktører. Det kan ikke legges opp til en ordning hvor enkelte aktører kan velge ut de mest effektive deler av verdikjeden, mens markedsregulator skal ha plikt til å betjene alle i begge ender av verdikjeden. Videre må ordningen som sådan være fri for elementer som favoriserer enkeltforetak enten det er ut fra eierform eller produksjonsretning. For TINE er det videre meget viktig at en ny ordning tar høyde for det konkurransebildet vi ser i Norge i dag kan bli vesentlig endret om noen år og at store internasjonale konsern vil kunne innta en helt annen posisjon.

TINE slutter seg til viktige endringer i den nye ordningen som blant annet nytt målprissystem med opprettelse av TINE Råvare.

Like konkurransevilkår tilsier at alle aktører må ha tilgang på råstoff slik at konkurransen i markedet blir reell. Slik har det vært frem til nå, og slik bør det også bli i den nye ordningen.

TINE har sammen med andre samvirkeforetak lagt ned betydelig ressurser i å bygge opp en effektiv ferskvaredistribusjon i Norge. Så langt har denne vært forbeholdt selskapenes egne produkter. TINE ser at av konkurransefremmende og samfunnsøkonomiske årsaker kan være riktig at andre aktører i det norske ferskvaremarkedet kan bli tilbudt å kjøpe distribusjonsløsninger fra denne ordningen. TINE vil bidra til at så skjer.

TINE aksepterer ikke at Q-meieriene skal få et øremerket distribusjonstillegg gjennom markedsordningen. Denne form for særstøtte er markedsordningen uvedkommende, og vil dessuten stimulere til oppbygging av ulønnsomme samfunnsøkonomiske løsninger.

TINE aksepterer ikke at immaterielle verdier trekkes inn i TINEs kapitalgrunnlag. I likhet med andre kjente merkevarer selskap har TINE immaterielle verdier. TINEs fremtidige konkurrenter kan ha slike verdier som er av samme størrelse. Slike verdier materialiseres først ved salg, noe som ikke er aktuelt for TINE.

TINE vil bestemt avvise at såkalt dobbel kapitalavkastning trekkes inn i ordningen. Dobbelt kapitalavkastning virker oppkonstruert og favoriserer en bestemt eierform.

Eventuelle øremerkede tilskudd til aktører har ikke noe i markedsordningen å gjøre, og må i tilfelle finansieres utenom markedsordningen.

TINE mener at denne uttalelsen skisserer opp en løsning som sikrer råvaretilgang og like konkurransevilkår for alle aktører som ønsker å være i melkemarkedet. Videre mener vi at løsningen er fremtidsrettet og oversiktlig.

Skulle så skje at Landbruksdepartementet velger å se bort fra de løsninger som her er skissert og iverksetter det forslag som ligger i høringsnotatet, vil det ikke være mulig for TINE å fortsette med ansvaret som markedsregulator.